

Kayseri-Karpuzsekisi Havzasında Yaşayanlarda Bağırsak Parazitlerinin Araştırılması

İzzet ŞAHİN, Süleyman YAZAR, Ozan YAMAN, Niğmet GÖZKENÇ

Erciyes Üniversitesi Tıp Fakültesi Parazitoloji Anabilim Dalı, Kayseri

ÖZET: Çalışmamızda, Kayseri ili Karpuzsekisi havzasında bulunan dört köyde yaşayanlardan bağırsak parazitlerinin yaygınlığını belirlemek amacıyla dışkı örnekleri ve selofan bant preparatları alınmıştır. Hanyeri'den 40, Sarıköklü'den 20, Dokuzpınar'dan 80 ve Karpuzsekisi'nden 120 olmak üzere toplam 240 kişinin dışkı ve anal bant preparatları incelenmiştir. Saptanan parazit ve yüzde oranları; *Blastocystis hominis* 82 (%34,16), *Enterobius vermicularis* 37 (%15,41), *Entamoeba coli* 26 (%10,83), *Entamoeba hartmanni* 10 (%4,16), *Giardia intestinalis* 7 (%2,91), *Endolimax nana* 5 (%2,08), *Entamoeba histolytica/E. dispar* 4 (%1,66), *Taenia saginata* 1 (%0,41) olarak belirlenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Bağırsak parazitleri, Kayseri

Investigation of Intestinal Parasites in Residents of the Kayseri Karpuzsekisi Basin

SUMMARY: In this study, we collected stool and cellophane tape samples from residents in four villages located in the Kayseri-Karpuzsekisi basin in order to investigate the distribution of intestinal parasites. A total of 240 samples collected from Hanyeri (40), Sarıköklü (20), Dokuzpınar (80) and Karpuzsekisi (120) were investigated. The parasites detected were as follows: *Blastocystis hominis*, 82 (34.16%); *Enterobius vermicularis*, 37 (15.41%); *Entamoeba coli* 26, (10.83%); *Entamoeba hartmanni*, 10 (4.16%); *Giardia intestinalis*, 7 (2.91%); *Endolimax nana*, 5 (2.08%); *Entamoeba histolytica/E. dispar*, 4 (1.66%); and *Taenia saginata*, 1 (0.41%).

Key Words: Intestinal parasites, Kayseri

GİRİŞ

Bağırsak parazitleri dün olduğu gibi bugün de bütün dünyada önemli halk sağlığı sorunu olma özelliğini devam ettirmektedir. Bağırsak parazitleri dünyanın farklı bölgelerinde çeşit ve görülme sıklığı bakımından farklılık göstermektedir. Sosyo-ekonomik ve eğitim düzeyinin düşük olması, iklim ve çevre koşulları ile beslenme alışkanlıkları gibi faktörler bağırsak parazitlerinin görülme sıklığını arttırmaktadır. Sağlık hizmetleri alanında uygulanan modern yaklaşımlar, toplumun sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel düzeyinin yükselmesi ve çevrenin daha sağlıklı bir duruma gelmiş olması gibi nedenlerle bazı parazitlerin toplumda görülme sıklığı önemli ölçüde gerilemiştir. Bununla beraber günümüzde değişik faktörlerin etkisiyle non-patojen veya minimal derecede patojen olan bazı parazitler, ağır hastalık etkenleri olarak karşımıza çıkmışlardır. Bu ve benzeri nedenlerle parazitlerin görülme sıklığı azalmış olsa

bile paraziter hastalıkların önemi azalmamıştır. Paraziter hastalıklar, büyüme çağındaki çocuklar başta olmak üzere toplumun bütün kesimlerini etkilemektedir. Genellikle non-spesifik bulgularla seyreden bağırsak parazitizmaları, zihinsel ve bedensel gelişme geriliği yaparak, işgücü kaybına neden olarak ve hatta önemli sayıda ölümlere bile yol açarak sağlık ve ekonomik yönden etkilerini göstermektedirler (13, 16, 17).

Çalışmamızda; Kayseri ili Karpuzsekisi havzasında bulunan dört köyde yaşayanlarda bağırsak parazitlerinin yaygınlığını belirlemek amacıyla, alınan dışkı örnekleri ve selofan bant preparatları incelenmiştir.

GEREÇ VE YÖNTEM

Çalışmamızda, Kayseri ili Karpuzsekisi havzasında bulunan Karpuzsekisi, Hanyeri, Sarıköklü ve Dokuzpınar köylerinde yaşayan 240 kişiden alınan dışkı ve selofan bant örnekleri incelenmiştir. Dışkı örnekleri önce makroskopik olarak, daha sonra kopro-parazitolojik yöntemlerden Nativ, Lugol ve Sedimentasyon yöntemleri uygulanarak mikroskopta X20 ve X40 büyütmede incelenmiştir. Alınan selofan bant preparatları ise mikroskopta X10 büyütmede direkt olarak incelenmiştir.

Geliş tarihi/Submission date: 13 Ekim/13 October 2005

Düzeltilme tarihi/Revision date: -

Kabul tarihi/Accepted date: 01 Ağustos/01 August 2006

Yazışma /Corresponding Author: Süleyman Yazar

Tel: (+90) (352) 437 49 37/23401 Fax: -

E-mail: syazar@erciyes.edu.tr

Bu çalışma XIV. Ulusal Parazitoloji Kongresinde (18-25 Eylül, 2005, İzmir) sunulmuştur.

Şüpheli görülen yapıların identifikasyonu için Asit-fast ve Trichrome gibi özel boyama yöntemleri uygulanmıştır (10).

BULGULAR

Çalışmaya, Karpuzsekisi havzasındaki köylerde yaşayan 92 (%38.3)'si erkek, 148 (%61.7)'i kadın olmak üzere toplam 240 kişi alınmıştır. 240 kişiden alınan dışkı örnekleri ve selofan bant preparatları incelenmiş ve 115 (%47.9)'inde bağırsak paraziti saptanmıştır. Saptanan parazitlerin hastaların cinsiyetine göre dağılımı tabloda 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Saptanan Parazitlerin Cinsiyete Göre Dağılımı

Parazit	Cinsiyet		Toplam	
	E	K	n	%
<i>Blastocystis hominis</i>	29	53	82	34,16
<i>Enterobius vermicularis</i>	19	18	37	15,41
<i>Entamoeba coli</i>	13	13	26	10,83
<i>Entamoeba hartmanni</i>	3	7	10	4,16
<i>Giardia intestinalis</i>	2	5	7	2,91
<i>Endolimax nana</i>	1	4	5	2,08
<i>Entamoeba histolytica/</i> <i>E.dispar</i>	1	3	4	1,66
<i>Taenia saginata</i>	0	1	1	0,41

Çalışmamızda parazit saptanan kişilerin 70 (%60,9)'inde tek tür parazite rastlanırken, 33 (%28,7)'ünde iki tür, 12 (%10,4)'sinde ise üç tür parazit saptanmıştır.

TARTIŞMA

Ülkemizde bağırsak parazitleri görülme sıklığı ile ilgili birçok çalışma yapılmış ve farklı bölgelerde farklı sonuçlar elde edilmiştir (1, 2, 4, 5, 6, 8, 9, 13, 14, 19). Çolak (4) yapmış olduğu bir çalışmada; ülkemizdeki bağırsak parazitlerinin bölgesel yaygınlığının Marmara Bölgesinde %10-34, Karadeniz Bölgesinde %54-94, Ege Bölgesinde %12-40, Akdeniz Bölgesinde %55-80, İç Anadolu Bölgesinde %50-75, Doğu Anadolu Bölgesinde %60-94 ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinde %64-96 oranlarında olduğunu bildirmiştir.

İstanbul'da yapılan çalışmalarda; İstanbul Tıp Fakültesi Parazitoloji Bilim Dalında %8,9 (9), özel bir laboratuvarında %21,45 (2) oranlarında bağırsak paraziti saptandığı bildirilmiştir. Ankara'da yapılan çalışmalarda; Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Parazitoloji Laboratuvarına başvuran hastalarda %8,59 (13), Refik Saydam Hıfzısıhha Merkez başkanlığı Parazitoloji Laboratuvarına başvuran hastalarda %8,17 (8) oranlarında bağırsak parazitinin saptandığı bildirilmiştir. İzmir'de yapılan çalışmalarda; Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Klinik Parazitoloji Laboratuvarına başvuran hastalarda %14,68 (1), Atatürk Eğitim ve araştırma hastanesi Klinik Mikrobiyoloji laboratuvarına başvuran hastalarda %10,85 (15) oranlarında bağırsak paraziti saptandığı bildirilmiştir.

Eskişehir'de yapılan bir çalışmada %12,5 (5); Samsun 19 Mayıs Üniversitesi Tıp Fakültesi Parazitoloji Laboratuvarına başvuranlarda %13,71 (6); Van Yüzcü Yıl Üniversitesi Tıp Fakültesi Parazitoloji Laboratuvarına başvuranlarda %26,09 (19); Niğde Devlet Hastanesi Parazitoloji Laboratuvarına başvuran hastalarda %30,8 oranlarında bağırsak paraziti saptandığı bildirilmiştir (14).

Bölgemizde yapılan çalışmalarda ise; 1982 yılında Şahin ve ark. (12) Kayseri Bakım Yurdu çocuklarında %84 oranında bağırsak paraziti saptadıklarını, saptanan parazitler arasında %43 oranla *E.histolytica*'nın ilk sırayı aldığını, %16'sını *E.vermicularis*, %15'ini *G.intestinalis*, %12'sini *A.lumbricoides*, %12'sini *T.saginata*, %11'ini *T.trichiura*, %3'ünü *H.nana*'nın oluşturduğunu bildirmişlerdir. 1983 yılında Şahin ve ark.(11) tarafından yapılan bir diğer çalışmada ise; Erciyes Üniversitesi Tıp Fakültesi kreş ve ana okulunda 1982 yılında %66,6 oranında bağırsak paraziti saptanırken bu oranın 1983 yılında %44,8 olduğu bildirilmiştir. Ceyhan ve ark. (3) 1985 yılında Kayseri-Hacılar'daki 4 ilkokulda yapmış oldukları bir çalışmada %76,4 oranında bağırsak paraziti saptadıklarını, bunların %40,2'sini *E.vermicularis*, %28,9'unu *A.lumbricoides*, %24,5'ini *G.intestinalis*, %11,8'ini *E.histolytica*'nın oluşturduğunu bildirmişlerdir. Gökahmetoğlu ve ark.(7) 1999 yılında Erciyes Üniversitesi Tıp Fakültesi kreşindeki çocuklarda %12 oranında; Yazar ve ark. (18), Erciyes Üniversitesi Tıp Fakültesi koproloji laboratuvarına başvuran 7.220 kişinin 2.094 (%29,0)'ünde bağırsak paraziti saptadıklarını ve saptanan parazitler arasında *Blastocystis hominis* (%19,9), *Enterobius vermicularis* (%4,5), *Entamoeba histolytica* (%4,1) ve *Entamoeba coli* (%3,4)'nin ilk dört sırayı aldığını bildirmişlerdir.

Çalışmamızda, Kayseri ili Karpuzsekisi havzasında bulunan Karpuzsekisi, Hanyeri, Sarıköklü, Dokuzpınar köylerinde yaşayan 240 kişiden alınan dışkı ve selofan bant örnekleri incelenmiştir ve 115 (%47,9)'inde bağırsak paraziti saptanmıştır. Sonuçların, ülkemizin diğer bölgelerinde yapılan bazı çalışmalarla uyumlu iken, bazıları ile bölgesel farklılıklara bağlı olarak az da olsa uyumsuz olduğu görülmektedir. Çalışma bölgemizde önceki yıllara göre bağırsak parazitlerinin yaygınlığının önemli ölçüde azaldığı görülmüştür. Genellikle toplumların gelişmişlik düzeyi ile ters orantılı olan bağırsak parazitlerinin görülme sıklığını daha da aşağı seviyelere çekmek için; toplumun eğitilmesi, sosyoekonomik ve sosyokültürel düzeyin yükseltilmesi, çevre ve alt yapı sorunlarının çözülmesi gerektiğine inanmaktayız.

KAYNAKLAR

1. Altıntaş N, Karacasu F, Yurdagül C, Yazar S, 1996. 1991-1994 yıllarında Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Parazitoloji Poliklinik Laboratuvarına başvuran hastalarda bağırsak parazitlerinin dağılımı. *T Parazitol Derg*, 20(3-4):395-400.
2. Aydemir M, 1996. İstanbul'da bir laboratuvarındaki on yıllık bağırsak parazitleri inceleme sonuçları. *T Parazitol Derg*, 20(1):91-96.

3. **Ceyhan O, Günay O, Şahin İ**, 1987. Kayseri ili Hacılar kasabasındaki ilkokul öğrencileri arasında bağırsak parazitleri prevalansı ve etkileyen faktörler. *T Klinikleri Tıp Bilimleri Araş Derg*, 5(3):205-210.
4. **Çolak H**, 1979. Türkiye’de bağırsak parazitlerinin bölgesel yaygınlığı. *Mikrobiyol Bült*, 13:115-127.
5. **Doğan N, Kiraz N, Bolatlı T, Durmaz G, Akşit F, Akgün Y**, 1993. Eskişehir Anadolu Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesinin 10 yıllık bağırsak parazitleri inceleme sonuçları. *T Parazitol Derg*, 17(3-4):36-42.
6. **Durupınar B, Saniç A, Günaydın M, Birinci A**, 1995. Samsun yöresinde Bağırsak parazitlerinin görülme sıklığı. *9. Ulusal Parazitoloji Kongresi*, Antalya, s:48.
7. **Gökahmetoğlu S, Yazar S, Karagöz S, Altunoluk B, Şahin İ** 2000. Erciyes Üniversitesi kreşindeki çocuklarda bağırsak parazitlerinin ve Salmonella taşıyıcılığının araştırılması. *T Parazitol Derg*, 22(2):143-145.
8. **Güryuva SS, Aktaş M, Aydın G**, 1998. 1994-1995 yılları arasında Refik Saydam Hıfzısıhha Merkez Başkanlığı Parazitoloji laboratuvarına başvuran 4086 hastanın bağırsak parazitlerinin Ankara’daki dağılımı. *T Parazitol Derg*, 22(2):151-155.
9. **Öner YA, Dinçer N, Özkan E, Büğet E**, 1995. Son yedi yılda incelenen 36104 dışkı örneğinin parazitolojik sonuçları. *9. Ulusal Parazitoloji Kongresi*, Antalya, poster No:39.
10. **Özcel MA**, 1964. Paraziter hastalıkların teşhisinde kullanılan koprolojik muayene metodları ve kıymetlendirilmeleri. *Vet Araş Enst Derg*, 5(9):99-121.
11. **Şahin İ, Fazlı ŞA, Özbal Y, Kılıç H**, 1983. Erciyes Üniversitesi Tıp Fakültesi kreş ve ana okulunda parazitolojik bir araştırma. *Mikrobiol Bült*, 17:245-250.
12. **Şahin İ, Tapık H, Orhan R**, 1986. Kayseri bakım yurdu çocuklarında kopro-parazitolojik bir araştırma ve ilaç tedavisinden alınan sonuçlar. *T Parazitol Derg*, 10(1-2):113-118.
13. **Şener B, Ergüven S, Ercis S**, 1998. 1980-1996 yıllarında Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Parazitoloji Laboratuvarında dışkıdan parazitolojik inceleme sonuçları. *T Parazitol Derg*, 22(1):37-40.
14. **Topçu A, Uğurlu K**, 1999. Niğde Devlet Hastanesine 1994-1997 yılları arasında başvuran hastalarda bağırsak parazitlerinin dağılımı. *T Parazitol Derg*, 23(4):385-391.
15. **Türk M, Şener AG, Orhon M, Candüz K, Yurtsever SG, Türker M**, 2004. Atatürk Eğitim ve Araştırma Hastanesi Klinik Mikrobiyoloji laboratuvarında Ocak 2002- Haziran 2003 yılları arasında saptanan bağırsak parazitlerinin dağılımı. *T Parazitol Derg*, 28(2):100-102.
16. **Unat EK, Yücel A, Altaş K, Samastı M**, 1995. *Unat’ın Tıp Parazitolojisi*. 5. baskı, İstanbul, Doyuran Matbaası, 237-692.
17. **Yazar S, Altıntaş N**, 1999. Kemalpaşa Organize Sanayi Bölgesi (KOSBİ)’nde çalışan mutfak personelinde bağırsak parazitlerinin araştırılması ve iki yıl önceki durumla karşılaştırılması. *T Parazitol Derg*, 23(1):53-55.
18. **Yazar S, Hamamcı B, Birhan M, Şahin İ**, 2001. Erciyes Üniversitesi Tıp Fakültesi Parazitoloji Anabilim Dalı koproloji laboratuvarına başvuran hastalarda intestinal parazitlerin dağılımı. *T Parazitol Derg*, 25(1): 53-55.
19. **Yılmaz H, Türkddoğan K, Berktaş M, Akman N, Tuncer İ, Algün E, Gün A, Göz Y**, 1997. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Tıp Fakültesi Parazitoloji laboratuvarına başvuran 14 yaş ve üzerindeki hastalarda bağırsak parazitlerinin dağılımı. *T Parazitol Derg*, 21(1):49-54.